

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VISUOMENĖS INFORMAVIMO ĮSTATYMO NR. I-1418 2 IR 39 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projekto rengimą paskatinusios priežastys, tikslai ir uždaviniai

Interneto žiniasklaidos asociaciją vienijantys didžiausias skaitytojų auditorijas pritraukiantys naujienų portalai ėmėsi lyderystės žiniasklaidos rinkoje ir išgrynino taisyklės dėl vienodo turinio žymėjimo visose naujienų portalų platformose. Savireguliacijos rėmuose numatytos aiškios taisyklės, kaip žymimi pranešimai žiniasklaidai ir turinio rinkodara. Nepaisant to, kad šios taisyklės suteikia kur kas daugiau aiškumo ne tik interneto žiniasklaidos bendruomenei, bet ir skaitytojams, klausytojams ir žiūrovams, kurie naujienas seka Lietuvos naujienų portaluose ir jie gali aiškiai atskirti, kuris turinys yra redakcinis, o kuris – ne, kyla nesusipratimų dėl pasenusio teisinio reguliavimo, kuris nebeatitinka laikmečio realijų, ir dėl to nukenčia žiniasklaidos priemonių redakcijos, nes yra priverstos elgtis „neteisėtai“ vien dėl to, kad teisinė bazė yra pasenusi, joje nėra terminų, atitinkančių rinkos tendencijas. Būtent todėl būtina ne tik peržiūrėti dabartinį teisinį reguliavimą, bet ir jį atnaujinti.

Įvertinus tai, kad skaitmeninės žiniasklaidos rinka yra dinamiška, atsinaujinanti ir atsiranda naujų turinio rinkodaros turinio formų, populiarėjančių ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje, siūloma praplėsti sąvoką „Rėmimas“, kad pastaroji apimtų ne tik radijų ir televizijų, bet ir internetinės žiniasklaidos skelbiamą turinį ir būtų galima teisiškai teisingai žymėti interneto žiniasklaidoje skelbiamą turinio rinkodaros turinį, kuris pagal dabartinį teisinį reguliavimą yra „Rėmimas“, bet įstatyme numatytas per siauras šios sąvokos apibrėžimas. Dėl to tokio turinio internetinėje žiniasklaidoje žymėjimas yra neteisėtas terminu „rėmimas“, nors ir teisingas. Tuo tikslu siūloma sąvoką „rėmimas“ praplėsti į ją įtraukiant terminus „informacinės visuomenės informavimo priemonės“, kuris apima visas žiniasklaidos rūšis.

Taip pat įvertinus tai, kad iki šiol teisiškai nėra reglamentuotas komunikacijos žanras - pranešimas žiniasklaidai, nors jis naudojamas daugybę metų ir yra labai populiarus Lietuvoje, siūloma papildyti Visuomenės informavimo įstatymą į jį įtraukiant naują sąvoką – „Pranešimas žiniasklaidai“.

Šį terminą įtraukus į teisinį reguliavimą, jis taps oficialiu ir Lietuvos žiniasklaidos priemonės, nusprendusios publikuoti fizinių, juridinių asmenų ar organizacijų platinamus pranešimus žiniasklaidai, siekiant pranešti apie naujienas, įvykius, veiklą ar kitą visuomenei svarbią informaciją, kaip ir dabar tokį turinį žymės žodžiais „pranešimas žiniasklaidai“. Skirtumas bus tik toks, kad šis terminas bus legalizuotas ir oficialus, o žiniasklaidos priemonių redakcijos elgsis teisėtai. Tais atvejais, kai fizinių, juridinių asmenų ar organizacijų platinamų pranešimų žiniasklaidai redakcijos savo nuožiūra nuspręš nepublikuoti, o jo autoriai vis tik norės jį skelbti kaip mokamą turinį, mokamu virstantis pranešimo žiniasklaidai turinys privalės būti žymimas žodžiais „Reklama“ arba „Rėmimas“ (pasirinktinai).

Svarbu paminėti tai, kad dabartiniame teisiniame reguliavime yra apibrėžtos tik sąvokos „Reklama“ ir „Rėmimas“, kurios nebeatitinka laikmečio realijų ir yra nepakankamos.

Įvertinus tai, jei dėl turinio žymėjimo formų, taikant sąvokas „Pranešimas žiniasklaidai“ ir „Rėmimas“ kiltų ginčų, nepaisant to, kad jis yra teisingas ir priimtinas bei įtvirtintas internetinės žiniasklaidos savireguliacijoje, nukenčia žiniasklaidos priemonių redakcijos. Institucijos, kurios nagrinėja ginčus ir vartotojų skundus, pavyzdžiui, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Lietuvos teismai, vadovaujasi dabartiniu teisiniu reguliavimu, kuris šiuo metu yra nepakankamas ir neatliepiantis naujausių tendencijų ir rinkos poreikių, nes yra įtvirtinti terminai „Reklama“ ir „Rėmimas“.

Dėl šios priežasties formuojasi žiniasklaidai nepalanki praktika, kai Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, nagrinėdama skaitytųjų, klausytųjų ir žiūrovų skundus dėl galimai paslėptos reklamos, privalo remtis laikmečio realijų nebeatitinkančiu teisiniu reguliavimu ir skirti išpėjimus ir (ar baudas) žiniasklaidos priemonėms dėl paslėptos reklamos, nepaisant to, kad skelbiamas turinys yra žymimas kaip „Pranešimas žiniasklaidai“, „Rėmimas“, nes tokio teisinio reguliavimo trūksta Visuomenės informavimo įstatyme.

Taip pat viena iš žiniasklaidos priemonių Lietuvos teismuose yra pralaimėjusi bylą dėl pranešimo žiniasklaidai žymėjimo, nors jis buvo pažymėtas kaip „Pranešimas žiniasklaidai“ ir nurodyta, kokia organizacija jį išplatino. Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai išnagrinėjus skundą ir nusprendus neskirti nei išpėjimo, nei baudos redakcijai, nes skundžiamas turinys buvo pažymėtas kaip pranešimas žiniasklaidai, vartotojai pateikė ieškinį teismui prieš žiniasklaidos priemonę dėl tariamai paslėptos reklamos. Nepaisant to, kad naujienų portale buvo publikuotas pranešimas žiniasklaidai, atitinkamai jį pažymėjus ir redakcijai pateikus visus faktinius įrodymus teismui apie tai, jog tai tikrai buvo pranešimas žiniasklaidai, aiškiai nurodant atitinkamą žymėjimą prie turinio ir jį išplatino, antrosios instancijos teismas vadovavosi dabartiniu teisiniu reguliavimu, kuriame nėra sąvokos „Pranešimas žiniasklaidai“, todėl žiniasklaidos priemonė buvo pripažinta kalta, o Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba turėjo pakeisti savo ankstesnį sprendimą ir nubausti žiniasklaidos priemonę.

Įvertinus tokią situaciją, tikslinga Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtinti „Pranešimo žiniasklaidai“ sąvoką, ją apibrėžti ir sureguliuoti. Taip pat tikslinga Visuomenės informavimo įstatyme praplėsti šiuo metu įtvirtintą sąvoką „Rėmimas“, kad ji galėtų būti teisiškai teisingai taikoma ir internetinės žiniasklaidos rinkoje, o ne vien televizijų ir radijų produkcijai, kaip yra šiuo metu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projekto rengėjas – Seimo narys Vytautas Kernagis

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Visuomenės informavimo įstatyme yra įtvirtinti terminai „Reklama“ ir „Rėmimas“, kurie neatliepia žiniasklaidos rinkos poreikių.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Visuomenės informavimo priemonių veiklą reglamentuoja Visuomenės informavimo įstatymas.

Visuomenės informavimo įstatyme siūloma įtvirtinti sąvoką „Pranešimas žiniasklaidai“, ją apibrėžti, taip pat nustatyti reikalavimus pranešimo žiniasklaidai žymėjimui. Be to, turi būti aiškiai įtvirtinta taisyklė, kad neatlygintinai paskelbtas ir tinkamai pažymėtas pranešimas žiniasklaidai nelaikomas reklama, o jei jo autorius, redakcijai nusprendus tokio turinio nepublikuoti, nori vis tik jį skelbti mokamai, tokiais atvejais pranešimo spaudai turinys žymimas žodžiais „Reklama“ arba „Rėmimas“ (pasirinktinai). Naujasis teisinis reguliavimas suteiks daugiau aiškumo rinkoje, bus teisiškai teisėtas, o ne vien teisingas, kaip yra šiuo metu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu). Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projekto siūlomus pakeitimus neigiamų pasekmių nenumatoma. Siūlomi pakeitimai neturės neigiamų pasekmių ekonomikai, socialinei aplinkai ar viešajam administravimui.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Neigiamų pasekmių nenumatoma.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektu siūlomų pakeitimų priėmimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektais siūlomus pakeitimus gali reikėti pakeisti tam tikrus Valstybinės tarnotojų teisių apsaugos tarnybos poįstatyminius teisės aktus.

10. Ar Įstatymo projektas parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo įgyvendinamųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti

Įstatymo projektais siūlomiems pakeitimams įgyvendinti iki Įstatymo projektų siūlomų pakeitimų įsigaliojimo Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija Valstybinės tarnotojų teisių apsaugos tarnyba galimai turės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai neturės įtakos valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšoms.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Rengiant Įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.